

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO - 650538- I/10/AB

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, dnia 11 sierpnia 2010 r.

Pani Jolanta Fedak

Minister Pracy i Polityki Społecznej

ul. Nowogrodzka 1/3/5

00-513 WARSZAWA

Szanowno Pani Minister,

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich z uwagą zapoznałam się z sytuacją prawną osób głuchoniewidomych w Polsce. Ponad sześć lat temu Parlament Europejski w Deklaracji Praw Osób Głuchoniewidomych (deklaracja nr 1/2004 z dnia 12 kwietnia 2004 r.) uznał, że głuchoślepotą jest odrębną specyficzną niepełnosprawnością stanowiącą kombinację zarówno uszkodzenia wzroku, jak i słuchu, w wyniku której osoby głuchoniewidome potrzebują specjalistycznego wsparcia i wezwał państwa członkowskie do uznania i wdrożenia praw osób z tą niepełnosprawnością.

Powszechnie uznaje się, że osoba głuchoniewidoma to osoba, u której występuje jednocześnie uszkodzenie słuchu i uszkodzenie wzroku, których sprzężenie powoduje, że osoba ta napotyka na specyficzne trudności w wykonywaniu czynności życiowych (odmienne od spowodowanych samą głuchotą lub samą ślepotą), szczególnie w poruszaniu się, dostępie do informacji i w komunikowaniu się. W ocenie Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym osobami z tą niepełnosprawnością są więc osoby, u których współwystępują choroby słuchu i choroby narządu wzroku, w tym wrodzone lub nabyte wady narządu wzroku powodujące ograniczenie jego sprawności, prowadzące do obniżenia ostrości wzroku przynajmniej w jednym oku i/lub ograniczenia pola widzenia, występujące jednocześnie z upośledzeniem słuchu przynajmniej w jednym uchu, przy czym osoby te mają zróżnicowane - m.in. w zależności od stopnia uszkodzenia zmysłu słuchu i zmysłu wzroku - możliwości kompensacyjne. Zbliżone definicje głuchoślepoty występują m.in. w krajach skandynawskich, w Niemczech oraz w Wielkiej Brytanii.

Tymczasem obowiązujące w Polsce przepisy, tj. rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w *sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności* (Dz. U. Nr 139, poz. 1328 ze zm., dalej jako: rozporządzenie), nie uwzględniają głuchoślepoty jako unikalnej i specyficznej niepełnosprawności, zrównując ją z jednoczesnym występowaniem dwóch odrębnych niepełnosprawności, których skutki są od siebie niezależne i nie dostrzegają najpoważniejszego problemu będącego efektem jednoczesnego uszkodzenia narządu wzroku i słuchu, jakim jest brak lub znaczne ograniczenie wzajemnej kompensacji tych zmysłów. W konsekwencji, zgodnie z § 32 przywołanego rozporządzenia, w orzeczeniach o niepełnosprawności wydawanych przez powiatowe zespoły orzecznicze wpisywany jest jeden kod - uszkodzenia dominującego (dysfunkcja wzroku albo słuchu), albo dwa kody (głuchota i ślepotą), przy czym osoba, która spełnia warunki uznania za osobę głuchą w stopniu umiarkowanym i jednocześnie niewidomą w stopniu umiarkowanym, otrzymuje orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym (pomimo, że w rzeczywistości na skutek równoczesnego uszkodzenia wzroku i słuchu napotyka na znaczne trudności w wykonywaniu czynności życiowych). Osoba ta nie spełnia bowiem warunków granicznych dla orzeczenia znacznego stopnia niepełnosprawności ani ze względu na dysfunkcję wzroku, ani ze względu na dysfunkcję słuchu. Podobnie osoba niedosłyszająca na jedno ucho i cierpiąca jednocześnie na uszkodzenie jednego oka, nie jest w świetle cytowanego rozporządzenia osobą niepełnosprawną nawet jeśli uszkodzenia są krzyżowe (prawolewostronne).

Efektom zaistniałej luki prawnej są trudności w uzyskaniu przez osoby głuchoniewidome właściwych instrumentów wsparcia. Należy bowiem zaznaczyć, że osoby z głuchoślepotą korzystają z innych środków pomocniczych niż osoby głuche lub niewidome. Przykładowo osoba głuchoniewidoma może obecnie otrzymać dofinansowanie do specjalistycznego sprzętu przeznaczonego dla osób niewidomych np. oprogramowanie komputerowe w postaci „czytającego” tekst syntezatora mowy. Jednak z uwagi na występującą jednocześnie dysfunkcję słuchu tego rodzaju pomoc okazuje się całkowicie nieskuteczna. Podobnie jak przekazywane osobom głuchoniewidomym systemy sygnalizujące dźwięki za pomocą światła (przeznaczone dla osób głuchych). Z informacji udzielonych przez Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym wynika ponadto, że osoby

z tą niepełnosprawnością napotyka ją na szereg przeszkód podczas starania się o dofinansowanie ze środków krajowych bądź unijnych.

Problematyka sytuacji prawnej osób głuchoniewidomych została dostrzeżona także przez Sejmową Komisję Polityki Społecznej i Rodziny, która w dniu 4 sierpnia 2010 r. wystosowała dezyderat nr 8 do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie prawnego uznania głuchoślepoty jako odrębnej niepełnosprawności. Mając powyższe na uwadze, działając w oparciu o art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2001 r. Nr 14 poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości stosownej nowelizacji przywołanego powyżej rozporządzenia. Celowym wydaje się także uznanie za osoby głuchoniewidome wszystkie te osoby, u których występuje jednocześnie uszkodzenie wzroku i słuchu, co skutkuje ograniczeniem lub uniemożliwieniem wzajemnej kompensacji tych zmysłów, bez względu na stopień uszkodzenia danego zmysłu (nie zaś wyłącznie osoby całkowicie głuche i całkowicie niewidome). Tym samym należałoby odstąpić od wskazywania w rozporządzeniu dolnych i górnych progów uszkodzeń wzroku i słuchu przy orzekaniu głuchoślepoty (tak jak ma to miejsce w przypadku 11 z 12 wskazanych w rozporządzeniu przyczyn niepełnosprawności). Będę także zobowiązana za ustosunkowanie się do przedstawionego problemu i poinformowanie mnie o zajętych w sprawie stanowisku.

Leona Wyrostki

Leona Wyrostki